

V ČOM JE EURÓPSKA DIMENZIA VÝZVOU PRE DIDAKTIKOV CUDZÍCH JAZYKOV?

IS EUROPEAN DIMENSION A CHALLENGE FOR TEACHER TRAINERS?

Tandlichová,E., SR

Sumár: Autorka sa vo svojom príspevku zamýšľa nad prezentačnými zručnosťami didaktika cudzieho jazyka pri plnení jeho roly manažéra kurzu, jeho pedagogicko-psychologickými kompetenciami, schopnosťami kreatívne formovať osobnosť budúceho učiteľa cudzieho jazyka a jeho vnútornú motiváciu pre kontinuálne vzdelávanie. Autorka sa pokúsi nájsť odpoveď na postavenie didaktika a študenta učiteľstva so zreteľom na súčasné požiadavky kladené na učiteľa a jeho kariérový rast.

Summary: The author of this paper deals with teacher trainer's presentation skills in his/her managerial roles, with his/her pedagogical and psychological competencies, with his/her abilities applied in creative shaping of teacher trainees profiles as future teachers in order to motivate them for long-life education. The author will try to define teacher trainer and trainees' roles under current and perspective requirements and carrier development.

Kľúčové slová: európska dimenzia, kariérový rast, kompetencie, celoživotné vzdelávanie, začínajúci učiteľ, kreativita, autonómia, manažér, pomocník, facilitátor, výskumník.

Key words: European dimension, carrier development, teacher competencies, life-long education, novice teachers, creativity, autonomy, manager, helper, facilitator, researcher.

Úvod

Teória vyučovania cudzích jazykov je komplexnou vednou disciplínou, ktorej teoretické východiská rešpektujú komplexné poňatie jazykového materiálu a jeho využitie pri integrálnom rozvíjaní rečových zručností pomocou zodpovedajúcich foriem a metód v procese učenia sa a osvojovania cudzieho jazyka. To znamená, že teória vyučovania

cudzích jazykov, ale aj každodenná vyučovacia a učebná prax nie je jednoduchou a priamočiarou koreláciou medzi teóriou a praxou učenia a osvojovania cudzích jazykov, ale zložitý komplex úloh a novo sa rysujúcich medzier a problémov. V tomto procese je hlavným médiom cudzí jazyk, ktorý je zdrojom nových oblastí, nových národov, novej kultúry.

Jazyk a jazykové vyučovanie v súčasnosti

Jazyk a jazykové vyučovanie nás sprevádza od kolísky. Vstupom do školy sa začíname učiť, či hlbšie prenikať do tajov materinského jazyka a po nejakom čase i do tajov cudzích jazykov, pretože sú pre nás potrebné pri komunikácii so svetom. Keď sa nad priebehom tohto procesu zamyslíme, pochopíme, že „chce-li si kdo zachovať názov učeného človeka a pohybovať sa ve svete k zřejmému prospěchu lidské společnosti musí se učit mnohým jazykům.“¹

Od Komenského čias prešlo vzdelávanie, a aj cudzojazyčné vzdelávanie rôznymi etapami svojho vývoja. Dominantnou ideou tohto vývoja však bolo, a myslím si aj je, snaha učiť sa mnohé jazyky nielen preto, že to trénuje mozgové závitky, ale pomáha rozvíjať spoluprácu a komunikáciu v Európe a vo svete. Môžeme povedať, že sa od roku 1992 napĺňa Maastrichtskou zmlouvou² to Komenského želanie. Dnes to nazývame **európskou dimenziou**: teda realizovať osobnostný rozvoj človeka smerom k humanizmu a demokracii, budovať interkultúrne porozumenie smerom k rešpektovaniu inakosti kultúr, ale aj schopnosť autonómie a globálneho myslenia. Odborníci sa zhodujú v tom, že tieto ciele európskej dimenzie je možné dosiahnuť a rozvíjať najmä prostredníctvom vyučovania a rozširovania výučby cudzích jazykov, ale aj informačných a komunikačných technológií, a tak zabezpečiť informačnú gramotnosť. Na plnenie týchto úloh sa môže podujat' len ten, ktorý pochopil, že bez celoživotného vzdelávania to nejde. Práve to je kľúčové pre prípravu učiteľov cudzích jazykov.

¹ Komenský, J.A., 1964. *Nejnovější metoda jazyků. Vybrané spisy Jana Ámose Komenského, svazek III. Praha*

² *Green Paper on the European Dimension of Education. p. 4*

Príprava učiteľov cudzích jazykov a prax cudzojazyčného vzdelávania

Z uvedeného vyplýva, že vychovať pedagóga, pre ktorého náročné požiadavky vedomostnej spoločnosti budú výzvou pre sústavné zdokonaľovanie svojich kompetencií, je náročná práca. Práca, ktorej ťažisko je na didaktikoch cudzích jazykov, teda na úspešnej komunikácii a interakcii vysokoškolský pedagóg a študent-budúci učiteľ.

Osobnosť vysokoškolského pedagóga integruje väčšinu vlastností a profesijných kompetencií učiteľa cudzích jazykov, ktoré sú neodmysliteľnou súčasťou jeho úspešnej práce v triede (napríklad manažér, konzultant, tvorivý výskumný pracovník, autonómnosť, a pod.), ale navyše ráta aj s niektorými špecifickými aspektmi. Uvedieme niektoré:

1. **sociálna klíma** na seminároch z didaktiky cudzieho jazyka, ktorá by mala podporovať a motivovať študentov k tvorivej a samostatnej práci, k porozumeniu profesijných pedagogických kompetencií učiteľa cudzieho jazyka a k tvorivej diskusii;
2. **profesionálno-osobnostná vyspelosť vysokoškolského učiteľa**-didaktika cudzieho jazyka v tom zmysle, aby pri výchove budúceho učiteľa vychádzal z vlastnej vedeckej práce, z vlastných skúseností a tvorivého štúdia, teda z porozumenia inakosti vo výučbe cudzích jazykov vo vedomostnej spoločnosti, ale so zreteľom na tradície a chápania jej súčasného postavenia ako vyústenia týchto historických snáh; poznaním novej reality vedieť integrovať požiadavky súčasnej vedomostnej spoločnosti do prípravy učiteľov cudzích jazykov, a tak „definovať“ priestor, ktorý ich čaká v profesijnom kontexte;
3. **profesionálne kvalifikované riadenie procesu** prípravy budúcich učiteľov cudzích jazykov so zreteľom na rozvíjanie ich samostatnosti a aktivity, a v tomto zmysle flexibilne a profesionálne na zodpovedajúcej úrovni modifikovať svoje prezentačné techniky zamerané na študenta a v rámci toho aj zefektívniť využitie IKT, a tak podporovať a rozvíjať motiváciu študentov pre kontinuálne vzdelávanie aj po skončení vysokej školy ako neoddeliteľnú súčasť profesionálneho úspechu učiteľa cudzieho jazyka;
4. **rešpektovanie** interdisciplinárnych vzťahov prostredníctvom hľadania prienikov v príprave učiteľov medzi odborními podobne, ako to realizuje 7 európskych univerzít vrátane Univerzity Komenského v projekte Sokrates „European Science Teachers: Scientific Knowledge, Linguistic Skills and Digital Media (PEC). Cieľom tohto projektu je využitie IKT k skvalitneniu prípravy učiteľov prírodovedných predmetov v oblasti práce s odborným textom pri čítaní;

5. **rešpektovanie** psychohygieny skúšania a hodnotenia, ale aj sebahodnotenia a evaluácie svojej vlastnej práce na základe poznania kľúčových pedagogických dokumentov a CEF³;

Záver

Záverom sa pokúsim ponúknuť odpoveď na otázku v úvode tohto príspevku. Ak vysokoškolský učiteľ-didaktik cudzieho jazyka pochopí význam slovného spojenia európska dimenzia, bude schopný viesť budúcich učiteľov k pochopeniu ich poslania pre rozvíjanie kvality vzdelávania v cudzích jazykoch, ktorých využitie bude naplňať kvalitu života absolventov škôl a umožní im nadobudnúť širší skúsenostný i profesijný rozmer.

Literatúra

KOMENSKÝ, J.A., 1964. Nejnovější metoda jazyků. Vybrané spisy Jana Ámose Komenského, svazek III. Praha

Green Paper on the European Dimension of Education. Brussels: Commission of the European Communities. 1993, ISBN 92-77-59589-2

Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. 2001, CUP, ISBN 0-521-80313-6

Kontaktná adresa

Prof. PhDr. Eva Tandlichová, PhD
Univerzita Komenského Filozofická fakulta
Gondova 2
81801 Bratislava
tandlichova@fphil.uniba.sk

Oponent

Prof. PaedDr. Zdenka Gadušová, PhD

³ *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment. CUP,*